

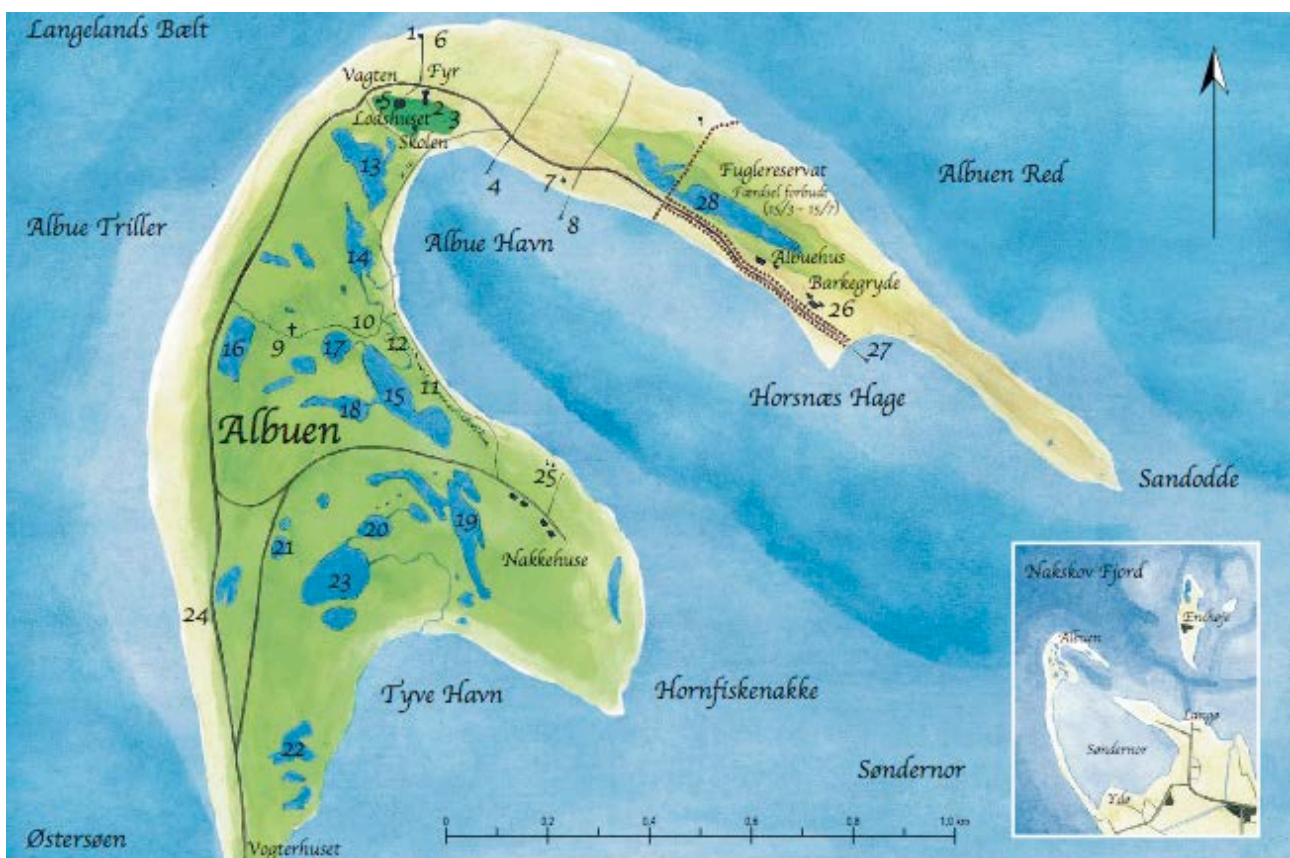

Albuen

Lodsstationen på den midterste del af Albuen ligger - som det siges - der hvor Lolland bøjer Albuen som en meget smal buet halvø mellem Langelandsbæltet og Nakskov Fjord. Lodshuset med de tre skorstene blev opført som bolig for to lodsfamilier i 1873, fordi lodshusets forgænger blev taget af en stormflod i 1872. Derfor ligger lodshuset på en lille høj og er næsten omgivet af vand i dag. Fotos: Naturpark Nakskov Fjord.

Albuen Lodseri blev oprettet i 1791 og ophørte i 1959. I 1896 blev fyrtårnet taget i brug. Senere blev bygget et kystudkigstårn og en skole, fordi nogle fiskere bosatte sig her. Lodserne sørgede for, at skibene sejlede mellem de lavvandede grunde og i den snoede sejlrende i Nakskov Fjord.

Lodserne passede fyret sammen med fiskerne og havde et bijob som vagtmænd i kystudkigstårnet. Herfra førte de protokol over de skibe, som sejlede forbi. I 1916 var der 41 beboere på Albuen, men Kystudkigstjenesten blev flyttet fra Albuen i 1916, og den sidste fastboende forlod Albuen i 2002.

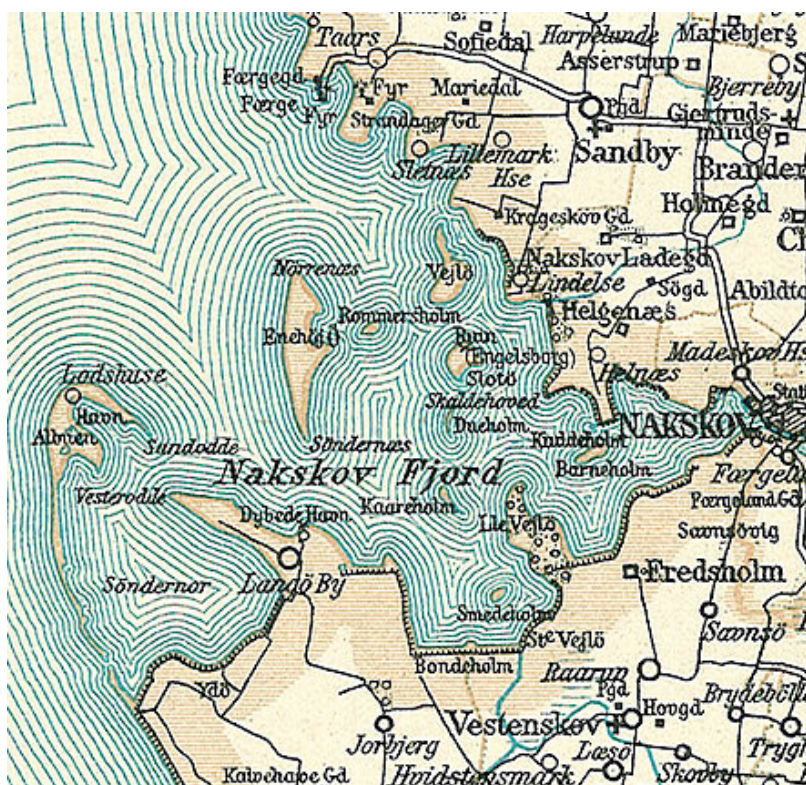

Der er bygget flere lodshuse efter brande og stormfloder. Foto: Rudbjerg Lokalhistoriske Arkiv.

Lodsvæsenets første overlods for den østlige del af Danmark, Poul Løwenørn, rejste året efter ud-nævnelser den 23. december 1796 som overlods til Lolland og Falster for at inspicere lodserierne. Som et resultat af besigtigelsen af lodseriet på Albuen udstedte han i 1797 et reglement og lodstakster for Albuen Lodseri - faktisk det første efter hans mange inspektioner af de danske lodserier.

Kortet over Nakskov Fjord viser de mange øer omkring 1900 og illustrerer, at det var vanskeligt at finde sejlbredten mellem øerne og de mange lavvandede områder i fjorden. Fra Albuens Lodsstation kunne skibene lods til og fra Nakskov Havn.

De få huse på Albuen bruges i dag som sommerhuse. Men lodshuset fra 1873 ejes af Skov- og Naturstyrelsen. For lodshuset stod ubenyttet i mange år, indtil ideen om at skabe et kombineret naturcenter og museum på Albuen i det store område med det beskyttede fuglereservat på den smalle tange blev realiseret i 2003.

Ovenstående foto fra omkring 1900-1910 ejes af Rudbjerg Lokalhistoriske Arkiv, der har beskrevet motivet med bl.a. følgende oplysninger: “Billedet viser lodshusene med bro og garn på forstranden mellem selve Albuen og det gamle fyrtårn. Huset til venstre bebos af lodsformanden. Huset er nu revet ned. Huset til højre bebos af to lodsfamilier og blev bebygget af “Råbe”-Gunnensen. Sigurd Gunnensens forældre boede til højre i huset. Broen til det gamle fyrtårn var nødvendig, når forstranden var overskyldet. De to herrer i sort tøj er til venstre lods Mogensen og til højre William Gunnensen. Bagest fru Mogensen”.

Lodshuset er restaureret og indeholder en sommerbolig til naturvejlederen på Nakskov Fjord samt en lejlighed, der udlejes. Loftet kan huse en skoleklasse, som kan overnatte på gulvet, Men der er 4 værelser med senge. Skolen er bygget omkring 1925, og skolevæsenet sorterede under lodsvæsenet.

Det var tre lag i de sociale forhold: Tre lodsfamilier, fire familier ved kystudkiggen og seks-syv fiskerfamilier. Når mændene var på havet i flere dage ad gangen, tog kvinderne selv afgørelser i sager, der angik fællesskabet. Om vinteren gik de over isen til Langø og tog fiskekasser med på ladet af en lastvogn til Kappel Station, hvorfra de rejste med toget til Nakskov. En af lodsernes lejligheder er restaureret, så den næsten ser ud, som da lodsen boede her i 1930'erne. Derfor er der ikke strøm, kun petroleum i lampen over bordet.

På fotoet ses lodsformandens hus til højre. Bag sømærket skimtes lodshuset, hvor de to lodsfamilier boede. Lodshusene og sømærket er fotograferet af Lodsdirektoratet under en inspektion i 1936.

N° 248. Albøi Hak.

Sømærke

1. En stor Bøt af en Sømand med Vindemølle Pøllekøben (paa Langeland) uordelig skovetens halve Høide for det Hjørne for Landene. Samtidig et Sælses over et med Høide Bøt af et Bøtmands paa Albuens Landet.

2. Albuens Bøt midt imellem vester- og øst- og stakker Bøt og sømærket.

Hvad Dybde 6 Fod

N° 208. Albøi Trillet.

Sømærke

1. En højedelig Trille paa Bøtens midt imellem den de to Hjørne af det Bøtmands.

2. En højedelig firkantet Bøt (paa Sømands) i Nordhavet af stakker Bøt over et med Bøtten paa Albuens.

Hvad Dybde 7 Fod

3. Stakker Bøt samvægt til Høide for Bøtten paa Albuens som Bøtmands midt imellem Bøtten og de nordlige Bøtmands.

N° 90. Høidegrundens Skov.

Sømærke

1. Høidegrundens Skov over et med en halve Trille paa den ene side og med Taars sømærket paa den anden af Taars Bøt.

2. Stakker Bøt over et med et af Høidegrundens Skov

Hvad Dybde 3 Fod

Lodshusene er bygget for "kongelig Regning". For de to oprindelige lodshytter blev afbrændt i 1808 af søfolk fra den engelske flåde under engelskrigene. Ifølge reglementet fra 1842 skulle der være to fastlodser og to reservelodser, som kunne lodse til Nakskov og de større byer i Storebælt og Smålandshavet. Og havde de "kyndighed", kunne de lodse helt til Tyskland.

Lodserne skulle vedligeholde alle sømærkerne i området og tage dem ind om vinteren. Hvis et skib ikke ønskede lods, skulle skibet betale prikkepenge til Albuens Lodseri for vedligeholdelsen af sømærkerne. Pengene blev opkrævet af Toldkammeret.

Fra 1879, hvor dampskibene blev almindelige, forlangte overlodsen, at lodserne skulle have styrmandseksamen og styrmandsbevis. Det endnu eksisterende lodshus, der blev bygget efter stormfloden i 1872, anvendes nu af Skov- og Naturstyrelsen som naturcenter, museum og udlejning.

Da det sidste skib var lodset, lods båden var solgt, og døren blev låst for sidste gang, forsvandt en kulturhistorisk epoke og 171 års lodshistorie på en smal tange mellem Nakskov Fjord og Storebælt.

Albuen Lodseri har efterladt et værdifuldt arkiv fra 1803 til 1960, der beretter om lodseriets liv og virke. Arkivalierne giver tillige et indblik i lodseriets korrespondance med myndighederne i København. Lodseriets arkivalier opbevares i Rudbjerg Lokalhistoriske Arkiv og gengives nedenfor.

Skrevet af Danmarks Lodsmuseumsforening

Lodseriets arkivalier

1 1947-1948 Lodsernes ålegårdsret. Brevveksling vedr. lodsernes Ålegårdsret på Albuen. Sagen var mellem lodserne og fiskerne Chr. Helle og Emanuel Due.

2 1959-1960 Lodsernes ålegårdsret. Korrespondance mellem ejerne af matr. 49 på Albuen og Ålegårdsafsløsningskommissionen vedr. erstatning for statens overtagelse af fiskerettigheder.

2 1879-1940 - Vedtægter og love

3 1879 Lov om Lodsvæsenet fra 1879. Kopi.

5 1897 Kontrakt mellem Marineministeriet og Albuens Lodseri om tilsyn med sømærker ved Albuen. Kopi.

38 1940 Uniformsreglement for Lodsvæsenets Personel. Udsendt fra Marineministeriet d. 22. juli 1940. 2 sider.

3 1851-1878 - Forhandlingsprotokoller

4 1851-1878 Kopier af lods dagbog. 3 sider fra 1878

Kopi af regnskabsblad. 1 side fra 1851

4 1902-1904 - Personlige dokumenter

6 1902-1904 Skattekvitteringsbog for Marineministeriet - betalt af Lodserne på Albuen.

5 1850-1941 - Regnskabsmateriale

7 ca. 1850-1900 Takstbog for Albu Lodseri. Prisliste for lodsninger af skibe i forskellige størrelser i vinterhalvåret.

8 1894 Lods-kvitteringer. 6 stk.

9 1882 Halvmånedlige opgørelser for indtjente lods- og prikkepenge ved Albue Lodseri. (en enkelt er fra Nakskov Lodseri). 6 stk.

10 1874-1941 Takster for Statens Lodsvæsen. 1941. Fotokopier af s. 13-19 og s. 33-34.

+ Uddrag af prisliste for Albuen Lodseri fra Marineministeriet, 1874.

11 1941 Bestemmelser vedr. Lodsningssområder for Statens Lodsvæsen. 1941. Fotokopi af s. 15.

34 1872 Kvittering på afdrag på lån fra overlodsen til Marineministeriet og et regnskab for lodsarbejde.

6 1803-1962 - Korrespondance

12 1870-1904 Breve fra Overlodsens i København til Lodsformanden på Albuen. 1870: 30 breve, 1871: 8 breve, 1873: 29 breve, 1876: 19 breve, 1879: 1 brev, 1886: 2 breve, 1900: 2 breve, 1904: 2 breve. 93 breve i alt.

13 1803 Brev fra Løvenørn til Det kgl. Admiralitet vedr. opsætning af et fyr på Albuen og bedre aflønningsvilkår for lodserne på Albuen. Brevet er en kopi og der foreligger en oversættelse.

14 1814 Lodsens på Albuens svar på en klage fra en skipper fra Ålborg.

Brevet er en kopi og der foreligger en oversættelsen.

15 1865-1873 2 rundsendte skrivelser til Albu lodserne fra Nakskov Karantæne- og sundhedskommission. Den første skrivelse er en vejledning i, hvordan Lodseriet skal forholde sig til skibe med sygdom om bord. Den anden skrivelse er en erindring om at følge retningslinierne i det 1. brev.

16 1934 Brev fra kystudkigsvæsenet til lodsformanden på Albuen vedr. bemanning og arbejdsområder.

17 1935 Kendelse vedr. Nyborg Lodseris anke mod Albuen Lodseri.

18 1939 Meddelelse om lukning af Kystudkigsstation Albuen.

19 1943 Forespørgsel fra lods Olsen om jagtretten på Lodsvæsenets areal. + svar fra Lodsdirektoratet.

20 1962 Forespørgsel fra finansministeriet omkring matr. 49, ålegårde og jagtret på Albuen + svar fra Lodsdirektøren.

- 36** 1961 Brev til Forsvarsministeriet vedr. Forsvarsministeriets ønske om at overtage matr. 33 på Albuen. Indeholder liste over andre, der har vist interesse for arealet.
- 37** 1945 8 breve vedr. tyskernes beslaglæggelse af det østre lodshus i perioden 17/2-9/5.
- 21** 1939-45 - Cirkulærer
- 21** 1939 Fra Lodsdirektøren. Vedr. drivende miner.
- 22-27** 1940-1941 Cirkulærer udsendt af Lodsdirektøren med retningslinier for hvordan Lodserierne skal forholde sig i forbindelse med de ændrede vilkår under besættelsen.
- 28** 1945 Brev fra E. Toussieng, Chefen for Region V, til alle Delings- og Gruppeførere inden for Region V.
- 29** 1836-1958 - Diverse andet
- 29** 1931 Uddrag af Det Danske Lodsvæsens Historie, udgivet 1931. Kronologisk liste over vedtagne regler og love vedr. lodsvæsenet.
- 30** 1958 Lodsdirektoratets oplæg og forslag til flytning af Albuen Lodseri. 4 sider.
- 31** 1872-1873 Fotokopi af s. 26-27 fra "Beretning om Redningsvæsenets virksomhed 1872-73.
- 32** 1836-1926 Nogle registrerede strandinger og forlis i det nuværende Rudbjerg Kommunes kyststrækning.
- 33** 1884-1944 Bjærgebreve fra Albuen Lodseri. 13 stk.
- 35** 1891 Ansøgning om ny lodsjolle af egetræ. Brev fra lodsformand Jens Gunnensen til Marineministeriet.

Marineministeriets 7 taksttabeller for 1883 for Albuen Lodseri, der ses nedenfor, er et eksempel på lodseriets takster til og fra Albuen i sejskibenes storhedsperiode. Se også lodstaksterne for Nakskov Lodseri.

Tabeller for Gødspenge.

Vægt- lig- hed.	Vægt- stør- relse.	Nr 1.				Nr 2.				Nr 3.			
		Fra Søen til Kaffes eller andet Elev i Bjertex.				Fra Søen eller Søens Søen til Kaffes eller andet Elev i Bjertex.				Fra Søen til Søen eller Søens Søen.			
10 Søst og bet- ning.	Fod.	Sommer- betaling.		Vinter- betaling.		Sommer- betaling.		Vinter- betaling.		Sommer- betaling.		Vinter- betaling.	
		Sk.	Ø.	Sk.	Ø.	Sk.	Ø.	Sk.	Ø.	Sk.	Ø.	Sk.	Ø.
1-5	6	4	80	9	07	5	40	7	20	3	40	4	58
	7	5	16	10	83	6	48	8	61	4	08	5	41
	8	6	52	12	69	7	56	10	05	5	76	6	85
	9	7	88	14	51	8	61	11	52	6	44	7	25
	10	8	12	16	32	9	72	12	06	7	12	8	16
	11	9	15	18	13	10	80	14	40	8	80	9	07
	12	10	14	19	15	11	88	15	81	9	48	10	57
	13	11	16	21	76	12	95	17	28	10	16	11	88
	14	12	17	23	57	13	04	18	79	11	44	12	79
	15	13	18	25	38	14	12	20	16	12	52	13	69
	16	14	19	27	19	15	20	22	17	10	60	14	60
	17	15	20	29	00	16	28	24	08	13	68	15	51
	18	16	21	31	81	17	36	26	06	14	76	16	42
	19	17	22	33	62	18	44	28	04	15	84	17	33
20	18	23	35	43	19	52	30	02	16	92	18	24	
21	19	24	37	24	20	60	32	00	17	00	19	15	
22	20	25	39	05	21	68	34	98	18	08	20	06	
23	21	26	41	86	22	76	36	96	19	16	21	97	
24	22	27	43	67	23	84	38	94	20	24	22	88	
25	23	28	45	48	24	92	40	92	21	32	23	79	
26	24	29	47	29	25	00	42	90	22	40	24	70	
27	25	30	49	10	26	08	44	88	23	48	25	61	
28	26	31	51	91	27	16	46	86	24	56	26	52	
29	27	32	53	72	28	24	48	84	25	64	27	43	
30	28	33	55	53	29	32	50	82	26	72	28	34	
31	29	34	57	34	30	40	52	80	27	80	29	25	
32	30	35	59	15	31	48	54	78	28	88	30	16	
33	31	36	61	96	32	56	56	76	29	96	31	07	
34	32	37	63	77	33	64	58	74	30	04	32	98	
35	33	38	65	58	34	72	60	72	31	12	33	89	
36	34	39	67	39	35	80	62	70	32	20	34	80	
37	35	40	69	20	36	88	64	68	33	28	35	71	
38	36	41	71	01	37	96	66	66	34	36	36	62	
39	37	42	73	82	38	04	68	64	35	44	37	53	
40	38	43	75	63	39	12	70	62	36	52	38	44	
41	39	44	77	44	40	20	72	60	37	60	39	35	
42	40	45	79	25	41	28	74	58	38	68	40	26	
43	41	46	81	06	42	36	76	56	39	76	41	17	
44	42	47	83	87	43	44	78	54	40	84	42	08	
45	43	48	85	68	44	52	80	52	41	92	43	99	
46	44	49	87	49	45	60	82	50	42	00	44	90	
47	45	50	89	30	46	68	84	48	43	08	45	81	
48	46	51	91	11	47	76	86	46	44	16	46	72	
49	47	52	93	92	48	84	88	44	45	24	47	63	
50	48	53	95	73	49	92	90	42	46	32	48	54	
51	49	54	97	54	50	00	92	40	47	40	49	45	
52	50	55	99	35	51	08	94	38	48	48	50	36	
53	51	56	101	16	52	16	96	36	49	56	51	27	
54	52	57	103	97	53	24	98	34	50	64	52	18	
55	53	58	105	78	54	32	00	32	51	72	53	09	
56	54	59	107	59	55	40	02	30	52	80	54	00	
57	55	60	109	40	56	48	04	28	53	88	55	91	
58	56	61	111	21	57	56	06	26	54	96	56	82	
59	57	62	113	02	58	64	08	24	55	04	57	73	
60	58	63	115	83	59	72	10	22	56	12	58	64	
61	59	64	117	64	60	80	12	20	57	20	59	55	
62	60	65	119	45	61	88	14	18	58	28	60	46	
63	61	66	121	26	62	96	16	16	59	36	61	37	
64	62	67	123	07	63	04	18	14	60	44	62	28	
65	63	68	125	88	64	12	20	12	61	52	63	19	
66	64	69	127	69	65	20	22	10	62	60	64	10	
67	65	70	129	50	66	28	24	08	63	68	65	01	
68	66	71	131	31	67	36	26	06	64	76	66	92	
69	67	72	133	12	68	44	28	04	65	84	67	83	
70	68	73	135	93	69	52	30	02	66	92	68	74	
71	69	74	137	74	70	60	32	00	67	00	69	65	
72	70	75	139	55	71	68	34	98	68	08	70	56	
73	71	76	141	36	72	76	36	96	69	16	71	47	
74	72	77	143	17	73	84	38	94	70	24	72	38	
75	73	78	145	98	74	92	40	92	71	32	73	29	
76	74	79	147	79	75	00	42	90	72	40	74	20	
77	75	80	149	60	76	08	44	88	73	48	75	11	
78	76	81	151	41	77	16	46	86	74	56	76	02	
79	77	82	153	22	78	24	48	84	75	64	77	93	
80	78	83	155	03	79	32	50	82	76	72	78	84	
81	79	84	157	84	80	40	52	80	77	80	79	75	
82	80	85	159	65	81	48	54	78	78	88	80	66	
83	81	86	161	46	82	56	56	76	79	96	81	57	
84	82	87	163	27	83	64	58	74	80	04	82	48	
85	83	88	165	08	84	72	60	72	81	12	83	39	
86	84	89	167	89	85	80	62	70	82	20	84	30	
87	85	90	169	70	86	88	64	68	83	28	85	21	
88	86	91	171	51	87	96	66	66	84	36	86	12	
89	87	92	173	32	88	04	68	64	85	44	87	03	
90	88	93	175	13	89	12	70	62	86	52	88	94	
91	89	94	177	94	90	20	72	60	87	60	89	85	
92	90	95	179	75	91	28	74	58	88	68	90	76	
93	91	96	181	56	92	36	76	56	89	76	91	67	
94	92	97	183	37	93	44	78	54	90	84	92	58	
95	93	98	185	18	94	52	80	52	91	92	93	49	
96	94	99	187	99	95	60	82	50	92	00	94	40	
97	95	100	189	80	96	68	84	48	93	08	95	31	
98	96	101	191	61	97	76	86	46	94	16	96	22	
99	97	102	193	42	98	84	88	44	95	24	97	13	
100	98	103	195	23	99	92	90	42	96	32	98	04	

Tabellet for Rødspenge.

Dag- tig- hed.	Fod- gaa- ende.	A: 6.				A: 7.				
		Faa Afbue til Kjølberg, Kødøer, Korrebakelæmnde eller Skjæverbet.								
50 Tons og her- over.	Fod.	Sommer- betaling.		Vintre- betaling.		Sommer- betaling.		Vintre- betaling.		
		Sk.	D.	Sk.	D.	Sk.	D.	Sk.	D.	
	1—5	16	20	21	60	21	00	28	00	
	6	19	44	25	92	25	20	33	60	
	7	22	66	30	24	29	40	39	20	
	8	25	92	34	56	33	60	44	60	
	9	29	16	38	88	37	80	50	40	
	10	32	40	43	20	42	00	56	00	
	11	35	64	47	52	46	20	61	60	
	12	38	88	51	84	50	40	67	20	
	13	42	12	56	16	54	00	72	60	
	14	45	36	60	48	58	80	78	40	
		pr. Fod mere.	3	24	4	32	4	20	5	60
	under 50 Tons.	Fod.								
		1—5	12	15	16	20	15	75	21	00
6		14	58	19	44	18	90	25	20	
7		17	01	22	68	22	05	29	40	
8		19	44	25	92	25	20	33	60	
9		21	87	29	16	28	35	37	80	
10		24	30	32	40	31	50	42	00	
	pr. Fod mere.	2	43	3	21	3	15	4	20	

Tabeller for Løbspenge.

Draag- tig- hed.	Dag- gaa- ende.	A. E. S.				A. T.				
		Fra Høne til Nøisng, Rødsor, Kortebakskvinde eller Skjellebet.				Fra Høne til Kærsede.				
50 Lund og brea- cher.	Fob.	Sommer- betaling.		Vinter- betaling.		Sommer- betaling.		Vinter- betaling.		
		Rr.	S.	Rr.	S.	Rr.	S.	Rr.	S.	
	1—5	16	90	21	60	21	00	29	00	
	6	19	44	25	92	26	20	33	60	
	7	22	68	30	24	29	40	39	20	
	8	25	92	34	56	33	60	44	80	
	9	29	16	38	88	37	30	50	40	
	10	32	40	43	20	42	00	56	00	
	11	35	64	47	52	46	30	61	00	
	12	38	88	51	34	50	40	67	20	
	13	42	12	56	16	54	00	72	80	
	14	45	36	60	48	58	30	78	40	
		pr. Fob. mere.	3	24	4	32	4	30	5	60
	under 50 Lund.	Fob.								
		1—5	12	15	16	20	15	25	21	00
6		14	58	19	44	18	90	25	20	
7		17	01	22	69	22	05	29	40	
8		19	44	25	92	25	20	33	60	
9		21	37	29	16	28	35	37	80	
10		21	30	32	40	31	50	42	00	
	pr. Fob. mere.	2	43	3	21	3	15	4	20	

Tabel for Hjemrejsepenge.

Hjemrejsepengene til Altsen andensteds:	Kr.	Ø.
fra Taars	3	25
— Nakskov eller andet Sted i Nakskov Fjord	8	"
— Stjellerup	14	50
— Kongsund	4	50
— Stjellerup	6	"
— Nøberg	14	"
— Korsør	13	50
— Karrebalsvinder	8	25
— Kalsnede	7	"

For de i tabel 1 og 2 opførte lodspenge var lodsens, der bragte et skib til ankers på fjorden, pligtig til senere at lodse skibet op til Nakskov, men lodspengene blev beregnet efter det dybgående, skibet havde ved ankomsten til fjorden.

Der tilkom lodsens 2 kr. i etmålspenge, hvis han blev længere en 24 timer ved skibet til dets lodsning.

Når skibet var lodset til nogle af de i tabel 5, 6 og 7 nævnte steder, skulle lodsens have hjemrejsepenge. Ved lodsning til Taars, Nakskov eller et andet sted i fjorden fik han hjemrejsepenge, når lods båden ikke var medbragt af skibet.

Betalingen for landsætning af lods fra et andet lodseri ved en af skibet særlig tilkaldt lods-båd var 2 kr. om sommeren og 2,50 kr. om vinteren,